

Lp Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja digiminister
Justiitsministeerium
info@just.ee
Silja.Tammeorg@just.ee

Teie 22.10.2024 nr 8-1/7554-1
Meie 15.11.2024 nr 1-8/793-1

Halduskohtumenetluse seadustiku muutmise ja sellega seondvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (kohtumenetluse tõhustamine).

Lugupeetud Liisa-Ly Pakosta

Täname, et olete advokatuurile andnud võimaluse kohtumenetluse tõhustamise eelnõu osas seisukohti avaldada. Edastame teile seisukohad alljärgnevalt.

1. Haldusõiguse komisjoni seisukohad eelnõu osas

Advokatuuri haldusõiguse komisjon on kujundanud seisukohad eelnõu osas üldiselt ning need on lisatud käesolevale kirjale.

2. Advokatuuriseaduse muudatused

Konkreetselt AdvS muudatusi puudutava osas on advokatuuri seisukohad alljärgnevad.

2.1. Eelnõu § 2 p 1

Eelnõuga tunnistatakse AdvS § 17 lõike 4 kolmas ja neljas lause kehtetuks. Seletuskirja kohaselt jäetakse AdvS § 17 lõikest 4 välja advokatuuri aukohtu võimalus taotleda aukohtumenetluses halduskohtult abi tõendite kogumiseks või nende tagamiseks. Advokatuuri aukohus saab koguda tõendeid oma algatusel ning kohtult abi palumine ei ole põhjendatud ega vajalik.

Advokatuur on esmalt seisukohal, et viidatud muudatused ei ole vajalikud, kuna ei tõhusta sisuliselt halduskohtute tööd ning ei kiirenda kohtumenetlusi. Aukohtu poolt tõendite kogumiseks kohtult abi küsimine on ülimalt harv ja pole ette näha sagenemist, seega tegemist ei ole menetlusega, mis halduskohtu töökoormust kuidagi eriliselt mõjutaks. Olematut praktikat mõõndakse ka eelnõu seletuskirjas.

Teisalt leiame, et olemasolev regulatsioon on õigustatud ja vajalik. Halduskohtult abi taotlemise võimaluse kaotamine muudaks aukohtu seaduses ette nähtud ülesannete täitmise teatud juhtudel problemaatiliseks. AdvS § 17 lõike 4 kohaselt saab aukohus vajaduse korral tõendeid küll omal algatusel küll koguda, kuid probleemid ning takistused menetluses tekivad juhtudel, mil

aukohtu korraldust tõendi väljastamiseks ei täideta. Seda ilmestab ka kohtupraktika, mille kohaselt kohus on leidnud, et aukohtu korralduste mittetäitmist ei saa aukohus sanktsioneerida ja advokaati karistada, vt nt Tallinna Ringkonnakohtu 11.02.2019 määrus asjas nr 3-19-1, punkt 8 ja Tallinna Ringkonnakohtu 30.04.2020 otsus asjas nr 3-19-1002, punktid 17-18.

Lisaks ei pruugi tõendi kogumine olla raskendatud ainult advokaadi keeldumise tõttu. Näiteks kui aukohus taotleb tõendi väljastamist mõnelt krediidasutuselt, puudub krediidasutusel seaduslik alus andmete väljastamiseks aukohtule.

Seega on vajalik aukohtule säilitada tõendite kogumiseks või tagamiseks kohtu abi kasutamise võimalus.

2.2.Eelnõu § 2 p 2

Eelnõus muudetakse paragrahvi 45 lõiget 5 ja sõnastatakse see järgmiselt:

„(5) Esimese astme kuriteo ärahoidmiseks on advokaat õigustatud esitama advokatuuri juhatusetele põhjendatud kirjaliku taotluse kutsesaladuse hoidmise kohustusest vabastamiseks. Advokatuuri juhatus vaatab taotluse viivitamata läbi ja annab kohustusest vabastamiseks kirjaliku loa või keeldub sellest.“

Seletuskirja kohaselt näeb kehtiv AdvS § 45 lõige 5 ette, et advokaadi kutsesaladuse hoidmise kohustusest vabastamiseks on vaja taotleda luba halduskohtult. Muudatusega kaotatakse halduskohtult loa taotlemise kohustus ning kutsesaladuse hoidmise kohustusest vabastamise üle hakkab edaspidi otsustama advokatuuri juhatus. Kutsesaladuse hoidmise kohustusest vabastamiseks esitab advokaat advokatuuri juhatusetele põhjendatud kirjaliku taotluse ning advokatuuri aukohus vaatab taotluse viivitamata läbi ja annab kohustusest vabastamiseks kirjaliku loa või keeldub selle andmisest.

Advokatuur ei nõustu selle muudatusettepanekuga. Rõhutame, et ka AdvS § 45 lõikes 5 sätestatud menetluse näol ei ole tegemist halduskohtu koormust suurendava menetlusega. Sellised taotlused on praktikas harvaesinev erand ning ei ole ka ette näha kasvu tulevikus. Leiame, et kehtiv regulatsioon, mille kohaselt nõusoleku kutsesaladuse hoidmisest vabastamiseks annab just halduskohus, on igati põhjendatud.

Esiteks juhime tähelepanu, et sellise taotluse menetlemine advokatuuri juhatusete poolt ei ole praktiliselt mõistlikult teostatav. Nimelt ei ole advokatuuri juhatus igapäevaselt tegutsev organ, kuid kutsesaladuse hoidmise kohustusest vabastamise otsustamine on äärmiselt kiireloomuline. Advokatuuri juhatusel on seaduse kohaselt vähemalt 7 liiget (praegusel ajal 9 liiget) ning istungid toimuvad 2-nädalase intervalliga. Isegi kui juhatusete koosolek kutsuda kokku erakorraliselt, nõuab seegi 1-2 tööpäeva. Seetõttu võib tekkida olukord, kus esimese astme kuritegu pannakse juba toime ning advokatuuri juhatus ei ole saanud taotlust veel arutada. Juba toimunud kuriteo osas aga kutsesaladuse hoidmise kohustusest vabastust anda ei saa. Sarnaselt juhatusetele on 2-nädalase tööintervalliga ka advokatuuri aukohus. Aastatepikkuse väljakujunenud töökorralduse muutmine ei ole antud seadusemuudatuse rakendamiseks mitte kuidagi proportsionaalne ega mõistlik.

Lisaks, kui antud taotlusi lahendaks advokatuuri juhatus (või aukohus), tuleb arvestada, et juhatuses (100%) ja aukohtus (osaliselt) on tegevadvokaadid, kellel võib tekkida kas taotluse läbivaatamisel või tulevikus huvide konflikt seoses sellega, et keegi taotluses märgitud osapool

on kuidagi seotud juhatuse või aukohtu liikme või tema advokaadibüroo klientidega. See on eriti tõenäoline advokatuuri juhatuse liikmete suhteliselt suure arvu tõttu. Kuna taotlus kutsesaladuse hoidmisest vabastamisest esitatakse eeldatavasti seoses ülitundliku infoga, siis võidakse tekitada pöördumatu kahju sellega, et infoga tutvub keegi, kes võib olla huvide konfliktis või sattuda huvide konflikti tulevikus.

Ülaltoodud põhjendustega nõustub advokatuur eelnõu seletuskirja lk-l 19 toodud ministeeriumi kahtlusega, kas advokatuur AdvS § 45 lõikes 5 nimetatud taotluste menetlemise osas üldse vastaks sõltumatu ametiasutuse kriteeriumitele.

Halduskohtus seevastu on igapäevaselt ametis kiireloomulisi toiminguid (nagu näiteks esialgse õiguskaitsse taotlused, jälitustegevuste load jm) tegema määratud kohtunik, kel on pädevus ainuisikuliselt ning kiiresti advokaadi taotlus lahendada. Halduskohtule taotluste esitamisel ei teki ka huvide konflikti olukorda/kohtuniku taandamisalust tulevikus, sest võimalikku seonduvat kriminaalasja arutab teine kohus. Lisaks on maandatud oht, et tundlik info võib sattuda huvide konfliktis oleva advokaadi kätte või et infot võidakse mitte eesmärgipäraselt kasutada.

Kokkuvõtvalt on advokatuur seisukohal, et võttes arvesse ülaltoodud seisukohti, ei ole AdvS § 17 lõike 4 ja AdvS § 45 lõike 5 muudatusettepanekud eelnõu eesmärki teenivad ning sisuliselt põhjendatud.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Imbi Jürgen
Esimees

Lisa: Haldusõiguse komisjoni seisukohad HKMS jt seaduste muutmise seaduse eelnõu osas

Merit Aavekukk-Tamm 6979 253
merit.aavekukk-tamm@advokatuur.ee